

Litigation NewsLetter

10.07 -14.07

Україна, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 9/2, оф. 67,
тел. (044) 287 48 38, (044) 287 76 76, (044) 284 37 77
www.jurimex.ua, www.jurblog.com.ua

13.07.2017 прийнято Закон України “Про Конституційний Суд України”

13 липня 2017 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про Конституційний Суд”. Варто зауважити, що проект Закону № 6427-д від 07.06.2017, який таки був прийнятий, вже є четвертим таким проектом за останній час. Вказаний закон порівняно з нормами Конституції України визначає правовий статус цього органу судової влади більш широко та детально.

Так, статтю 7 прийнятого Закону детальніше, на відміну від чинного законодавства, а саме статті 150 Конституції України, визначено повноваження Конституційного Суду. Зокрема, додатково розписано повноваження щодо **надання** за зверненням Президента України, або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, або Кабінету Міністрів України **висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість; надання за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України висновків про відповідність Конституції України (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.**

Слід зауважити, що пунктом 6 Прикінцевих положень Закону передбачено, що порядок відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду та призначення суддів Конституційного Суду, визначений статтями 12 - 15 цього Закону, не застосовується до суддів Конституційного Суду, призначених до набрання чинності цим Законом.

Разом з тим для суддів Конституційного Суду, які призначені на посаду до набрання чинності цим Законом, передбачена можливість піти у відставку відповідно до законодавства, що діяло на день його призначення (пункт 7 Прикінцевих положень).

Також по іншому визначено вимоги до судді Конституційного Суду, а саме, на відміну від чинного на цей момент закону, новою редакцією визначено необхідність п'ятнадцятирічного стажу професійної діяльності у сфері права, а також чіткі вимоги щодо політичної нейтральності

відповідного кандидата.

Варто зазначити, що Закон від 13.07.2017 передбачає іншу систему відбору суддів Конституційного суду – конкурсну. Разом з тим з аналізу норм відповідного Закону видно, що такий конкурс має декілька етапів. Так, стаття 12 вказаного Закону передбачає порядок призначення суддів Президентом, а саме визначено, що відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду на конкурсних засадах щодо осіб, яких призначає Президент України, здійснює конкурсна комісія, яку створює Президент України. Кандидат, який пройшов конкурсний відбір, відповідно до статті 13, призначається на посаду указом Президента. При цьому порядок призначення суддів Верховною Радою України здійснюється відповідно до регламенту ВРУ. З'їзд суддів України за результатами конкурсного відбору більшістю голосів присутніх делегатів З'їзду включає кандидатуру до бюлетеня для таємного голосування. Проте, яким чином у цьому випадку проводиться конкурсний відбір, Закон не визначає.

Також новий Закон розділяє підстави для припинення повноважень (стаття 20) судді Конституційного Суду та підстави для звільнення (стаття 21) судді з посади.

Ще однією новинкою прийнятого 13.07.2017 Закону є визначення іншої організаційної структури Конституційного Суду, адже цей закон передбачає утворення **Великої палати, Сенатів, колегій**.

Так, відповідно до статті 35 Закону **Велика палата діє у складі всіх суддів Конституційного Суду та розглядає питання щодо:**

1) відповідності Конституції України (конституційності) законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

2) офіційного тлумачення Конституції України;

3) відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість;

4) відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою;

5) додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту в межах, встановлених статтями 111 і 151 Конституції України;

6) відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

7) порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України;

8) відповідності нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим Конституції України та законам України;

9) відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційними скаргами у разі відмови Сенату від розгляду справи на розсуд Великої палати у випадках, визначених цим Законом.

Сенат діє у складі дев'яти суддів Конституційного Суду та розглядає питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційними скаргами, а також інші питання, визначені цим Законом (стаття 36).

Відповідно до статті 37 у межах сенатів суд на пленарних засіданнях шляхом жеребкування утворює колегії, до повноважень яких належить вирішення питань щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням, конституційним зверненням, конституційною скаргою.

Однією з основних суттєвих змін у конституційному судочинстві є зміна форм звернення до Конституційного суду, адже запроваджено інститут конституційної скарги. Такі форми звернення до Конституційного суду, як конституційне подання та конституційне звернення, також зазнали змін.

Так, відповідно до статей 51, 52 конституційним поданням є подане до Суду письмове клопотання Президента України, щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Верховної Ради

Автономної Республіки Крим щодо:

- 1) визнання акта (його окремих положень) неконституційним;
- 2) офіційного тлумачення Конституції України.

Конституційним зверненням (стаття 53) є подане до Суду письмове клопотання Президента України (за пунктами 1, 2, 6), Верховної Ради України (за пунктами 3, 4, 5), Кабінету Міністрів України (за пунктом 1), щонайменше сорока п'яти народних депутатів України (за пунктами 1, 2) про надання висновку щодо:

1) відповідності Конституції України чинного міжнародного договору України або міжнародного договору, що вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість;

2) відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою;

3) додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту;

4) відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

5) порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України;

6) відповідності нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим Конституції України та законам України.

Іншою формою звернення до Конституційного суду є конституційна скарга – письмове клопотання особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України (його окремі положення) суперечить Конституції України, щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу.

Варто звернути увагу, що в Прикінцевих положеннях Закону роз'яснено порядок розгляду конституційних скарг, які подані після внесення змін до Конституції України щодо запровадження інституту конституційної скарги. Так, встановлено, що конституційна скарга, подана до набрання чинності цим Законом, щодо справи, остаточне судове рішення у якій набрало законної сили раніше 30 вересня 2016 року, повертається Секретаріатом Конституційного Суду суб'єкту права на конституційну скаргу без розгляду у десятиденний строк з дня набрання чинності цим Законом.

До конституційної скарги, поданої до набрання чинності цим Законом, щодо справи, остаточне судове рішення у якій набрало законної сили у період з 30 вересня 2016 року до набрання чинності цим Законом, строк, передбачений пунктом 2 частини першої статті 77 цього Закону, не застосовується.

Конституційна скарга щодо справи, остаточне судове рішення у якій набрало законної сили у період з 30 вересня 2016 року до набрання чинності цим Законом, може бути подана у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом (пункт 3 перехідних положень).

Окрім вказаного вище, законом регламентовано порядок розгляду справ у Конституційному суді. А саме статтею 64 передбачається, що справи, конституційне провадження щодо яких відкрито, Суд розглядає в порядку письмового або усного провадження.

Також визначено порядок проведення засідань та пленарних засідань, повноваження Колегії, Сенату та Великої палати в конституційному провадженні, учасників конституційного провадження, їх права та обов'язки. Окремо визначено особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України законів України за конституційною скаргою та особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України питань, які пропонуються для внесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

Слід також звернути увагу, що новим Законом, на відміну від попереднього, визначено можливість контролю за виконанням рішень Конституційного Суду. Так, статтею 97 встановлено, що суд у рішенні, висновку може встановити порядок і строки їх виконання, а також зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення, додержанням висновку. Суд може вимагати від відповідних органів письмове підтвердження виконання рішення, додержання

До проекту Закону № 6232 від 23.03.2017 про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів 13.07.2017 подано таблицю правок та запропоновано остаточну редакцію проекту

13.07.2017 Верховна Рада України не прийняла в цілому проект Закону № 6232, який передбачає нові редакції процесуальних кодексів, натомість подано на розгляд таблицю з правками та надано текст законопроекту до другого читання.

Так, з аналізу редакцій закону видно, що правки стосувалися збільшення акцентів на автоматизованій системі діловодства суду, єдиної судової телекомунікаційної системи суду, уточнено здійснення представництва в суді, порядку належного надсилання судових документів учасникам провадження, здійснення викликів і повідомлень, деталізації вимог до процесуальних документів сторін, визначення категорії малозначних справ та ін.

Зокрема, в Господарському процесуальному кодексі:

у статті 6 збільшено кількість днів на переведення документів, поданих стороною до суду, в електронну форму з одного до трьох днів;

доповнено статтю 13 частиною п'ятою, в якій визначено поняття малозначної справи, якими є:

1) справи, у яких ціна позову не перевищує сто розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

уточнено статтю 23, чим передбачено, що спори, які виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про державні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті не можуть бути передані за клопотанням сторін на вирішення третейському суду;

уточнено статтю 171, а саме встановлено, що будь-яка письмова заява, клопотання, заперечення, окрім іншого, повинні містити ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України та ін.

У проекті Цивільного процесуального кодексу доповнення і зміни стосувались:

статті 34 щодо визначення складу суду при перегляді рішень за нововиявленими обставинами;

частини другої статті 76 щодо обов'язкової участі перекладача, що володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху;

статті 92 щодо попередження свідка в ухвалі про виклик свідка про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання чи відмову від давання показань на вимогу суду;

статті 251 щодо порядку внесення зауважень до протоколу вчинення окремої процесуальної дії;

статті 253, яку доповнено частиною про те, що не допускається зупинення провадження у справі про стягнення аліментів з підстави наявності спору про батьківство (материнство), визначення місця проживання дитини, про участь одного з батьків або родичів у вихованні дитини, спілкуванні з дитиною та ін.

Щодо Кодексу адміністративного судочинства, то суттєві доповнення стосувались:

статті 7, викладеної в новій редакції, а саме: визначено джерела права, які застосовуються судом. Варто зазначити, що в цій редакції статті чітко визнано застосування норм Конституції

України як норм прямої дії: якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

У такому випадку суд після винесення рішення у справі звертається до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи іншого правового акта, що віднесено до юрисдикції Конституційного Суду України;

статті 69 щодо порядку виклику експерта до суду та його можливості брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції;

статті 71 щодо обов'язкової участі перекладача, що володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухоніми;

статті 249 щодо порядку винесення окремої ухвали судом апеляційної та касаційної інстанції;

статті 289, що встановлює особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства, викладеної в новій редакції та ін.

Загалом, можна сказати, що відповідні правки проекту Закону до другого читання спрямовані на деталізацію конкретних норм. Проте, чи усуватимуть такі зміни двояке тлумачення та можливість зловживання, можна буде перевірити тільки при безпосередньому застосуванні їх на практиці.

Підготувала

Безнощенко Катерина, юрист